

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กวัยปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กวัยปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้ กิจกรรมบทบาทสมมติ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลสามเมย (คอนเทจ) อำเภอสามเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ จำนวน 9 แผน ใช้เวลาแผนละ 15 นาที แบบประเมินเปรียบเทียบความสามารถการแก้ปัญหาก่อนและหลังการใช้แผนจัดประสบการณ์ จำนวน 15 ข้อ แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบประเมินเปรียบเทียบความสามารถการแก้ปัญหาก่อนและหลังการใช้แผนจัดประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลในรูปการบรรยาย แบบสังเกตวิเคราะห์แล้วนำเสนอโดยการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการกำหนดการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กวัยปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหา หลังการใช้แผนการจัดประสบการณ์สูงกว่าพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนการใช้แผนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน สรุปได้ดังนี้

2.1 นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจ มีความกระตือรือร้น ทั้งในการทำกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน

2.2 นักเรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งของครูและปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มได้

2.3 นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยมีการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม มีการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาแบบง่ายๆ ให้เพื่อนๆ ในกลุ่มฟัง

2.4 นักเรียนมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดีและสามารถนำเอาอุปกรณ์ต่างๆ ในชั้นเรียนมาใช้แก้ปัญหาได้ดี

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กวัยปฐมวัย อายุ 5-6 ปี ในหน่วยธรรมชาติรอบตัว ซึ่งเป็นหนึ่งในสาระที่ควรรู้ในหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ซึ่งแต่ละแผนใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 15 นาที ต่อ 1 วันและ 1 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 9 แผน พบว่าโดยภาพรวมแล้วแผนการจัดประสบการณ์มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันระหว่างสาระที่ควรเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดและการประเมินผล ที่จากคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด การคิดแก้ปัญหา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมบทบาทสมมติ

อีกทั้งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาของกิจกรรม เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของเด็ก โดยแต่ละกิจกรรมการแก้ปัญหาจะเป็นเรื่องที่รอบๆ ตัวเด็ก เด็กสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย เด็กสามารถสัมผัสได้จริง และเด็กสามารถใช้กระบวนการวางแผน ได้แสดงความคิดเห็น ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นกลุ่มและสามารถที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ขณะปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ดี ดังที่ ชาดิชย ปิลวาสน์ (2544 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาสามารถแสดงออกในขณะที่ได้รับการจัดกิจกรรม โดยใช้กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน โดยออกมาในรูปของพฤติกรรม การกระทำ ความคิดและภาษาของเด็ก ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับ ดาร์นี ชนะกาญจน์ (อ้างใน ใจทิพย์ ทิวา , 2548 : 28) การส่งเสริมด้านสติปัญญาของเด็กในระดับอนุบาลนั้นแทรกอยู่ในกิจกรรมเกือบทุกกิจกรรมซึ่ง Piaget , Bruner และ Montessori มีความเห็นสอดคล้องกันว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กนั้นสามารถเกิดได้จากการเรียนรู้ โดยการกระทำ (Learning by doing) นอกจากนี้ วณิช สุธารัตน์ (2547 : 296-308) ยังกล่าวอีกว่า การเล่นของเด็กมีความสำคัญเพราะเป็นการช่วยส่งเสริมกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ให้แข็งแรง การเล่นเป็นการเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี เด็กจะมีความสุขเมื่อได้เล่น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสติปัญญา ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ เพราะการเล่นเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กได้ใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหาในหลายรูปแบบ รวมทั้งการสร้างจินตนาการและคิดสร้างสรรค์ด้วย ดังนั้นการสอน

โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติจึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ สังเกต เรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และเปรียบเทียบจากของจริงจะส่งผลให้เด็กค้นพบความจริง เกิดความเข้าใจและสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางด้านความคิดได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น เน้นทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กวัยปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้ กิจกรรมบทบาทสมมุติ ซึ่งกิจกรรมบทบาทสมมุติเป็นกิจกรรมที่อยู่ในกลุ่มของการเล่นเพื่อช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก ด้านการคิด การเล่นบทบาทสมมุติจะช่วยให้เด็กคิดแก้ปัญหาและแสดงออกมาจากท่าทางและความรู้สึกนึกคิดของตนเอง (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2551: 8-43) ซึ่งเราสามารถทราบถึงความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กได้จากการใช้แบบประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่าพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหา หลังการใช้แผนการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการใช้แผนจัดประสบการณ์ อาจเป็นเพราะว่าเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านการคิดแก้ปัญหาจากการใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ เด็กสามารถแสดงออกทาง กระบวนการคิด สามารถแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ได้ในระดับดี และยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ด้านของเด็กด้วย อีกทั้งการเล่นกิจกรรมบทบาทสมมุตินั้นครูสามารถที่จะจัดได้ในหลายๆกิจกรรมเช่น กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์ใน (คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546, 2548: 62) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์นั้นควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกัน ฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดกับเรื่องที่เรียน โดยสามารถจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา เล่านิทาน ทดลอง เล่นบทบาทสมมุติ ฯลฯ ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทสมมุติไว้ว่า เป็นการให้เด็กได้เล่นสมมุติด้วยตัวเองเป็นตัวละครต่างๆตามเนื้อเรื่องในนิทานหรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมุติ เพื่อสร้างความสนใจและก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ของ วัสดุชนิดต่างๆ มีความเห็นตรงกับ สมศรี เบ็ญใจ (2549 : 64) ที่ว่า ครูต้องวางแผนการจัดกิจกรรมในแต่ละวันให้เด็กได้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการเล่นที่หลากหลาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าขณะที่เด็กทำกิจกรรมนั้นเด็กกล้าที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง จะมีบ้างบางครั้งที่ต้องถามความคิดเห็นจากเพื่อนก่อนการตัดสินใจลงมือปฏิบัติ ซึ่งมีความเห็นตรงกับ ทิสนา แฉมมณี (2551 : 361) ที่ว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุตินั้นเป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดีขึ้น การให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยตรงเรียนรู้ได้ไว เข้าใจง่ายจะเห็นได้ว่า เด็กสามารถได้ตอบครูได้โดยใช้เวลาไม่มากนัก กล้าสบตาครู

เวลาที่มีปัญหาเด็กกล้าที่จะซักถามครู และเด็กสามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามเวลาที่ครูกำหนดให้ได้ ไม่เหมือนกับก่อนหน้านี้ที่เด็กไม่กล้าจะตอบคำถามหรือไม่กล้าจะสบตาครูในขณะปฏิบัติกิจกรรม ใดๆเลยสอดคล้องกับ สุกัญญา ศิลประสารท (2544: 2) ที่ว่าการใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการมาก ในด้านการมีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือ กลุ่มทำงานจนประสบความสำเร็จ ความกล้าแสดงท่าทางประกอบคำพูดตามบทสนทนาและความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมได้ สำเร็จในเวลาที่กำหนด จะเห็นได้ว่าครูต้องมีความเข้าใจใน วุฒิภาวะ และพฤติกรรมของเด็กแต่ละวัย เพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรมให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม

สำหรับการวัดพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก เด็กส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาดีขึ้น กล่าวคือ สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง หรือหาอุปกรณ์อย่างอื่นเข้ามาร่วมทำกิจกรรมโดยอุปกรณ์แต่ละอย่างก็อยู่ในห้องเรียนของตนเอง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีขึ้น ตอบคำถามได้อย่างคล่องแคล่ว มีความกล้าแสดงออก กล้าจะตอบคำถาม และถามคำถามครู ซึ่งแตกต่างจากก่อนที่ไม่เคยจะมีพฤติกรรมเช่นนี้ ผู้วิจัยสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ชัดเจนประมาณสัปดาห์ที่ 6 เป็นต้นไป ทำให้เรามองเห็นว่าการวัดกิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้ส่งเสริมทางด้านการแก้ปัญหาเพียงอย่างเดียวแต่สามารถส่งเสริมทักษะการคิดด้านอื่นๆ ด้วย สอดคล้องกับ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543 : 4) ที่กล่าวว่ากิจกรรมบทบาทสมมุติเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่สังคมต้องการได้ ซึ่งเราสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนี้ได้โดยการสังเกต และการจดบันทึก ซึ่งจะเห็นว่าการวัดพฤติกรรมวัยนี้นั้น ไม่ใช่อยู่ที่การอ่าน การเขียนหรือการทำแบบทดสอบ แต่อย่างไร แก่อยู่ที่พัฒนาการและพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาว่า เป็นอย่างไร หากเกิดสถานการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองหรือไม่ หรือเด็กบางคนจะอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไรเลย ซึ่งครูเองต้องสังเกตและนำพัฒนาการ พฤติกรรมเหล่านี้ มาบูรณาการแล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็ก ระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้แก่เด็กครูต้องคอยสังเกตพฤติกรรมด้วยว่าเมื่อจัดกิจกรรมวันนี้แล้วเด็กมีพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างไร พร้อมทั้งครูต้องคอยจดบันทึกพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาทุกคน เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จครูต้องมาทบทวนว่ากิจกรรม ที่เราจัดวันนี้มีปัญหอะไรเกิดขึ้นบ้าง เมื่อพบปัญหาเราควรที่จะดำเนินการแก้ไข เป็นการช่วยให้ครูสามารถเข้าใจเด็กได้เป็นรายบุคคล สอดคล้องกับคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (2546 : 84) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะทำกิจกรรม แล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาในแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและสภาพการประเมินควรมีลักษณะเดียวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

และกิจกรรมที่จะฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางกระบวนการคิดนั้น ต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่ยากจนเกินความสามารถและวุฒิภาวะของเด็ก หากครูใช้กิจกรรมที่ยากและซับซ้อนจนเกินไป เด็กก็จะเกิดความกลัว ความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรม ซึ่งหากเป็นเช่นนี้จะส่งผลโดยตรงกับครูและเด็ก เพราะเด็กจะมีพัฒนาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่ตรงตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 แต่หากครู จัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับเด็กแล้ว เมื่อเด็กสามารถทำกิจกรรมนั้นได้ด้วยตนเอง เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ และความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าแสดงออก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กทุกคนควรมีตามวัยและครูเองควรจะเสริมความยากของกิจกรรมเข้าไปทีละน้อยเพื่อเด็กสามารถมีความรู้ความสามารถได้เต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ ครูผู้สอนควรจะศึกษาหลักสูตรมาอย่างละเอียดและควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อ เด็กจะได้พัฒนามากยิ่งขึ้น

1.2 ครูผู้สอนควรเข้าใจในบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้เรียน มีการให้อิสระทางความคิดแก่เด็ก และมีการให้คำแนะนำบ้างเพื่อให้กิจกรรมนั้นมีความปลอดภัยกับตัวเด็ก

1.3 ก่อนการดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ ครูผู้สอนควรกำหนดข้อตกลงในชั้นเรียนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้เรียน และเพื่อนในชั้นเรียน

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนควรยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาการทำกิจกรรมเพราะบางกิจกรรมอาจต้องกำหนดเวลาให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำกิจกรรมบทบาทสมมติไปทดลองใช้กับกิจกรรมอื่นด้วยเพื่อ ความก้าวหน้าทางการเรียนของเด็กปฐมวัย

2.2 ควรมีการติดตามผลระยะยาว เพื่อดูว่าพฤติกรรมในการแก้ปัญหาหลังจากที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติไปแล้วนั้น เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหามากน้อยเท่าไร